

POLIS

REVISTĂ DE ȘTIINȚE POLITICE

Volum VIII, Nr. 1 (27), Serie nouă, decembrie 2019-februarie 2020

SUMAR

EDITORIAL	5
Alegerile europene și „fragmentarea încălecată” – la nivel european și la nivel național Radu CARP	5
ANUL ELECTORAL 2019	11
Romanian EU elections in 2019 or the bittersweet taste of the Opposition's victory Sabin DRĂGULIN & Silvia ROTARU	11
Persistențe și discontinuități ideologice și discursive în scrutinele prezidențiale din România postcomunistă Alexis CHAPELAN & Vladimir-Adrian COSTEA	39
DIN NOU DESPRE POPULISM	57
Définir le populisme: une tentative Robert ADAM	57
Dimensiunea mediatică a populismului în România contemporană Daniel ȘANDRU	73
Despre emoții și reconfigurarea spațiului public în România Dragoș DRAGOMAN	125
INTERVIU	145
Cristian Preda: „Europa vrea să se înnoiască prin fondatori” Sorin BOCANCEA	145
Sergiu Mișcoiu: „Valul contestatar, tradus uneori în vot pentru mișcări populiste, este un semnal de alarmă care evidențiază hiatusul dintre cetățeni și elitele conducătoare” Daniel ȘANDRU	151

VARIA	159
La problematica relativa ad una Costituzione del <i>politico</i> Gianfranco LONGO	159
Impredictibilitatea, de la științele empirice la științele sociale Petre ROMAN	193
O radiografie a sistemului de sănătate din România Oana MIRON	201
Republica Arabă Siriană de la moștenire otomană la partid unic Andreea Nicoleta SAVA	213
RECENZII	225
Anneli Ute Gabanyi, Alexandru Muraru, Andrei Muraru și Daniel Șandru (coord.), Revoluția din 1989. Învinși și învingători Constantin ILAȘ	225
Emanuel Copilaș (coord.), Resurgența ideologiilor nedemocratice în România contemporană: volum dedicat profesorului Michael Shafir la împlinirea vârstei de 75 de ani Silvia BOCANCEA	229
Note despre autori	233
Instrucțiuni pentru autori	239
Instructions to authors	242

ANUL ELECTORAL 2019

Romanian EU elections in 2019 or the bittersweet taste of the Opposition's victory

Sabin Drăgulin
Silvia Rotaru

Abstract: *The authors intend to continue through this short study their series of published analyses on the elections. As a succinct approach, we have brought into discussion all the relevant opposition political actors, in relation with the governing parties. For methodological reasons, we preferred to write more about the election winner, namely: PNL – the National Liberal Party – or what we consider to be a two-edged sword, a bitter victory, the beginning of ascension or an apogee not only for it, but also for the Opposition as a whole.*

Keywords: *elections, European elections, referendum, political parties, opposition.*

Introduction

The results of the Central Electoral Bureau (BEC) show that the National Liberal Party (PNL), the Social Democratic Party (PSD) and the Save Romania (USR) – Liberal Unity and Solidarity Party (PLUS) alliance were the main political players of these elections.¹ As space does not allow us to offer an exhaustive analysis of all the elements that have built the electoral campaign, we will focus on the Romanian Right and on its main party, PNL. It should be remembered from the outset that both the precampaign and the campaign itself were bland, without notable messages, with no conflicts,

no controversy, no important topics, no sparkling speeches, no debates.

As could be expected, the rapid erosion of the PSD-ALDE Government would become the main target of the campaign for the EU elections. On the one hand, the Power sought to invalidate theories according to which it was about to disintegrate; the Opposition, through successive attacks on the government, targeted its validation in the preferences of the Romanians.

After the resounding success of December 2016, when the PSD won the Parliamentary elections with 45.57%, the same party appeared weaker in front of the electorate two years later, hoping that it would not

fall below 30% and it would stay in pole position in the voters' preferences.

Social and Political Context

In terms of the social and political context, we note that the whole campaign has been hard hit by the failures of the PSD governance: three governments with three different Prime Ministers in a year-and-a-half; the failed attempt of the first Executive Board to put into application Government Ordinance 13/2017 for the modification and completion of Law no. 286/2009 regarding the Criminal Code and Law 135/2010 concerning the Criminal Procedure Code (the Law on amnesty and pardon); the mass protests; the notorious blunders of Prime Minister Viorica Dăncilă and the rest of the Ministers (Petre Daea, Eugen Teodorovici, Olguța Vasilescu, Dănuț Andrușcă etc.); the insistence on amending the Justice laws without accepting the views of the judiciary, the Opposition or EU institutions; the created sensation that its only purpose was the exoneration of Liviu Dragnea from the possibility of a deprivation of liberty; the non-fulfilment of promises in the governance programme (regional hospitals, infrastructure, sustained investments or professional help in key areas for Romania – for health, agriculture and absorption of EU funds etc.); the continuing struggle of PSD with the so-called “parallel state”; the pro-

motion of professionally unfit persons to top official positions; the continued controversy with the President; the meaningful concern for changing the management of Law Courts (DNA – the National Anticorruption Agency, the Office of the Attorney General).

After two governments punished by the PSD leader with the ultimate penalty, that is, the withdrawal of political support, the European Parliament elections were organized by the third Executive, which is also the most controversial, headed by a Social Democratic former member of the European Parliament, the first woman Prime Minister, Viorica Dăncilă. Under the sign of continuous political, diplomatic and governmental blunders, and under public opprobrium for the failure of a significant part of the governing programme, the Cabinet was already outdated, eroded, blamed and placed on a powder keg, ready to explode. Basically, this was a good subject for debate in an electoral campaign without subjects and without charismatic leaders. Obviously, for the entire public scene it was clear that Liviu Dragnea, the PSD president, was the *de facto* Prime Minister. It was not only predictable but also logical, since in a party of this magnitude an inside crisis of leadership is always expected, as power balances between the Party leader and the Prime Minister. That is why, for the sake of governmental stability, it is advisable that the Party chairman occupies the highest position availa-

ble at a given point in the institutional architecture. Liviu Dragnea could not take up this position because he could not have been a member of the Supreme Council of Defence of the country, since he was convicted for penal offenses. So, with or without his will, the main opponent identified by the Opposition was Liviu Dragnea himself. On the one hand, the Social Democrats hastened to gather ranks around the leader and government; on the other, the Opposition had done its best to fight the “evil” embodied in the person of the PSD leader. The Social Democrats choose for the European Parliamentary campaign mostly silence and Government measures meant to stir up the sympathy of the Romanians. The PSD learned from past failures and did not apply the recipe used in the Presidential election in 2014, choosing instead to secure its votes and not to incite the Right-wing electorate to vote, because it might express an opinion contrary to its political interests. Had they chosen an active campaign in the media, responding to themes launched by the Opposition, the PSD would have risked increasing voting presence by stirring the citizens' desire to express themselves against the PSD-ALDE government. Thus, Liviu Dragnea understood that the best option in this case was to take a side step during the campaign and let government measures and other political leaders do the talking for the PSD.

Political actors and Parties

PNL – the National Liberal Party

After the Parliamentary elections of December 11, 2016, which the PNL drastically lost², there followed Raluca Turcan's six-month interim period³, from December 21, 2016 to the Congress of 17th June 2017. The purpose of the interim leadership was to hold elections stating the closure of a fusion between PNL and PD-L, and to legitimize a President and a single political office.

Obviously, as in any electoral competition, many leaders presented their intention to run for the highest position in the Party, most of them coming from the historical PNL: Ilie Bolojan, Ludovic Orban, Cristian Buşoi, Cătălin Predoiu and Viorel Cataramă⁴. After a series of speculations specific to this type of election, in which potential candidates verify the support they can have, only Ludovic Orban and Cristian Buşoi finally participated.

Is interesting the case of Ilie Bolojan, former Party General Secretary, Mayor of Oradea and President of the Bihor branch, who, despite having benefited from broad support, especially from the Transylvanian and Banat leaders, did not implement his intention to run in the elections. An explanation for this hesitation would be that Ilie Bolojan wanted to have the support of the majority of the Party's affiliates, otherwise he was not willing to risk the image capital he had gained, and face a potential personal political defeat.⁵

Cătălin Predoiu also announced his intention, and the former leaders of the Democratic-Liberal party supported the idea; but in the end he was pulled out of the race, most likely due to the fact that his old party colleagues did not believe in his ability to win. His candidacy was questioned by the possible participation of Ilie Bolojan which, if clearly stated, would have been firmly supported by the former PD-L president, Vasile Blaga, still influential, and by many leaders in the North and West of the country.⁶

After the decision of the Mayor of Oradea not to submit any motion for the Party Congress, Transylvania and Banat leaders regrouped behind Ludovic Orban, who already had solid support from branches in the extra-Carpathian space.

Cristian Buşoi was another candidate who was very well connected to the life of the Party. Once the subsidiaries in Transylvania decalred their support for Ludovic Orban, he was only voted by a few subsidiaries: Bucharest (where he was president), Timiș, Caraș-Severin, Neamț, Ilfov. Following a previous estimate of the support the two contestants enjoyed, the result became predictable: 3,518 votes in favour of Ludovic Orban.

After the election of Ludovic Orban as PNL Chairman with 78% of votes⁷, the expectations of members, leaders and citizens were very high. This was mainly due to the massive confidence given to the new leader after a heavy fusion between the old PNL and the PD-L, and the

loss of the 2016 Parliamentary elections with a score below expectations. Moreover, he had always been perceived both by the members of the old PNL and by the general public as a charismatic leader, due to his constant opposition to Crin Antonescu's leadership and to the fundamental decisions the Party had taken (the alliance with PSD, for example)⁸. Beyond these aspects, Ludovic Orban's positioning until the time of the Liberal presidency was increasingly sparkling, to the delight of the press. Hence, the myth of his charisma, which paradoxically, as we shall see during this analysis, did not attain its apogee after assuming the leadership of the Party; quite the contrary.

In the early months following the election these expectations were not met, given that the PNL leader remained constantly on the fringes of a political score that placed him below that of the Party, and the fulminating rise of the Liberals in the polls was delayed. In a survey conducted by INSCOP between January and February 2019, about 16% of respondents had a lot of trust in the PNL leader, a two-percent increase over November 2018.⁹ Moreover, there had been no significant positive change in the exercise of Party leadership, communication with the electoral base, or strengthening internal democracy.

On the contrary, there were some decisions that did not benefit from wide consultation (changes of branch presidents, communication decisions¹⁰, positions on important

topics). An eloquent example is linked to the PNL position, as expressed by Ludovic Orban, on supporting the Referendum for the Family initiated by PSD. It debated the issue of same-sex marriage for the first time in Romania and prohibited this type of union by amending the Constitution. It was disqualified by failing to meet the attendance criterion, with only 21% of the voters present at the vote, the threshold being 30% of the total number of citizens enrolled in the permanent electoral rolls. The position clearly and publicly expressed by Ludovic Orban¹¹ in favour of regulating the ban on same-sex marriage sparked the reaction of several Liberal MPs including: Alina Gorghiu, Adriana Săftoiu, Cătălin Predoiu, Cezar Preda, Mara Calista, Ovidiu Raetchi, Iulia Scânteii, Mihai Voicu who simultaneously published on the Facebook social network the same text against the decision-making process in the party.¹² Also, there were some moments of misunderstanding in the Parliamentary groups, which resulted in the departure of some senators (Vergil Chițac, Ion Popa, Marius Nicoară, Siminica Mirea, Daniel Zamfir) and some deputies (Eusebiu Popa-Pistru, Daniel Oltean, Doru Opriscan). Another unfavourable moment for the PNL president was the change of the PNL group leader in the Senate. In such situations, the change of leader in a Parliamentary group is based on internal negotiations, whereby deputies or sena-

tors express their support for one of the candidates. Ludovic Orban supported Iulian Dumitrescu. He won 14 votes and his opponent, Alina Gorghiu, won 13 votes. This position was mainly demonstrated by two things: the first is that, despite other decision-making modalities, there is a spirit of internal democracy in the PNL; and the second, that Ludovic Orban received a clear message from senators about to coagulate into an insider critical group.

A critical moment took place in August 2018, when an important group of leaders from local organizations initiated a petition to replace Ludovic Orban. It took a major effort on the part of the Liberal Party President to persuade territorial leaders, but also the intervention of Klaus Iohannis, to address the crisis.¹²

Another important event in the Party's life – the elections for the European Parliament. The list of candidates was finalized following internal negotiations without being debated or voted at each subsidiary. In the statute of the Party, according to Article 86, letter h, the National Political Bureau (BPN) validates candidates in Parliamentary and European elections following proposals from the County Coordination Councils (CCJ), but these had not been organized.

Another occasion of tension, which reverberated in the media, was Crin Antonescu's desire to return to the forefront of politics

Persistențe și discontinuități ideologice și discursive în scrutinele prezidențiale din România postcomunistă

(Ideological and discursive discontinuities and persistence in the presidential elections from post-communist Romania)

Alexis CHAPELAN
Vladimir-Adrian COSTEA

Abstract: *The 2019 elections, both the spring European elections and November presidential ballot, were depicted as high-stakes test for Romanian democracy in the aftermath of a turbulent two-year populist PSD government fraught with massive street protest, political unrest, cyclical tensions between Romanian authorities and Brussels and allegation of undermining of the rule of law. The framework of a democratic reversal, tapping into the wider European discussion on populism and illiberal democracies, was undoubtedly fruitful for civic mobilization but might obfuscate certain national political and ideological dynamics that hold the key to a better understanding of the Romanian reality. The present article is comprised of a quantitative statistical scrutiny of voting patterns for presidential ballots after 1990 and of a more theoretical analysis of the distinctive Romanian populist formula. We aim to highlight the crucial issue of presidential legitimacy, as constructed by the run-off ballotage system, but also to explore the relevance of some traditional analytical categories (such as the concept of populism) for the Romanian context.*

Keywords: *elections, voting patterns, two-rounds system, populism, Euroscepticism.*

Introducere

Peisajul politic românesc al alegerilor europene și prezidențiale din 2019 prezintă o serie de specificități care îl individualizează puternic: la o primă vedere, acesta evoluează în afara marilor dinamici politice și ideologice care au marcat deceniul european. Au fost, desigur, momente cruciale de intersecție, în mod notabil după victoria Partidului Social

Democrat la alegerile legislative din 2016, dar liniile generale ale politicii și ale sistemului de partide românesc au continuat să fie dictate de tropismul bivalent al unei vechi dihotomii care își are sursele în cultura politică postdecembristă.

În cele ce urmează, vom explora dinamicile electorale și ideologice ale postcomunismului românesc atât prin prisma comportamentelor electorale și a prezenței la vot, cât și prin cea a

mutațiilor ideologice care au modelat peisajul politic în ultimele două decenii, cu accent pe geometria variabilă a clivajelor și pe mecanismele de legitimare discursivă.

Alegerile prezidențiale din noiembrie se prezintă în acest sens ca actul secund al unui ciclu electoral demarat de scrutinul european din luna mai 2019, în care deja se putea observa o decuplare a României față de cele trei mari evoluții la nivel continental: accentuarea erodării partidelor tradiționale de guvernământ, puseul populismului și coagularea unor forțe politice ecologiste care profită de incapacitatea de renovare doctrinară a stângii social-democrate pentru a-i fagocita electoratul.

Dereglaarea mecanismului unei alternanțe politice reglate de bipolaritatea centru-dreapta/centru-stânga a avut un impact semnificativ asupra imaginarului european, dinamizând narațiunea *anti-establishment* a unui divorț între clasa politică tradițională și masa cetățenilor¹. Din punct de vedere electoral, traducerea acestei dinamici la nivel european a determinat diminuarea procentului de mandate ale celor două mari familii politice, Partidul Popular European și Socialiștii Democrați: 24,23% (182 de deputați), respectiv 20,51% (154 de deputați)². Prin comparație, în 2014, cele două partide însumau aproape 54% (cu 28,84% pentru PPE și 24,70% pentru S&D)³, iar în 2009 peste 61% (35,73% pentru PPE și 25,52% pentru S&D)⁴. Ideal-tipul expus de Otto Kirchheimer⁵, al unui partid centrist *catch-all* – dezideo-

logizat în practica sa politică și lipsit de o bază sociologică puternică, ce a definit Europa anilor '90 și 2000 –, pare azi pe cale de a deveni caduc; în vidul astfel creat, prosperă partide pe care limbajul științelor sociale le-a numit „populiste”⁶.

Termenul *populist*, folosit pentru a desemna un evantai destul de larg de mișcări politice și formule ideologice de-a lungul secolelor al XIX-lea și XX (de la narodnicismul rus la regimurile semiautoritare ale lui Fujimori sau Collor de Mello în America Latină a anilor '90)⁷, acoperă și astăzi o zonă cu o geometrie incertă pe eșichierul politic. Eșecul aproape universal al partidelor populiste „de stânga”⁸ a consacrat cuplarea între dreapta dură cu temele ei – imigrația, securitatea, identitatea culturală și etnică – și populismul⁹. Anumiți autori, precum economistul francez Thomas Piketty¹⁰ sau danezii Anders Ejrnaes și Bent Greve¹¹, pun accentul pe dimensiunea socială și protecționistă a formulei populiste europene, care a recuperat cu succes imaginarul egalitarist și antiliberal al stângii socialiste și social-democrate postbelice¹². Mutațiile stângii sunt și ele simptomatice pentru reconfigurarea ideologică în desfășurare: ultimele alegeri europene au evidențiat coagularea unei forțe ecologiste care, la nivelul forului reprezentativ european, se apropie de 10% dintre mandate¹³.

Aceste linii directoare definesc tectonica partizană europeană, în jurul faliei dintre populism și centriști liberali pro-UE, la care se adaugă în

unele cazuri (mai ales în Europa Centrală și de Nord) partide ecologiste de stânga care pot spera la statutul de partide-pivot¹⁴. Eșichierul politic românesc, așa cum se prezintă el după victoria netă a lui Klaus Iohannis în fața Voircăi Dăncilă, reflectă însă o realitate națională foarte diferită.

Competiția electorală reală rămâne între candidații susținuți de cele două principale partide, Partidul Național Liberal și Partidul Social-Democrat. În acord cu constatările lui Gary Cox cu privire la efectul scrutinului în două tururi¹⁵, campania prezidențială a generat într-o primă fază o configurație triunghiulară, în care, în afară de favoritul Klaus Iohannis, se înfruntau doi candidați cu șanse reale de a accede în turul II: candidata PSD Viorica Dăncilăși candidatul alianței USR-PLUS, Dan Barna. Scorul slab al candidatului Barna, precum și ralierea fără ambiguități a partidului său la soluția Iohannis¹⁶ tind să confirme un tropism bipolarizant al sistemului politic românesc. Această tendință poate părea congruentă cu reorganizarea europeană în jurul antinomiei populiști/progresiști, dar este greșit să reducem resorturile dihotomizării societății și câmpului politic din România la o confruntare între populismul suveranist și formula liberală proeuropeană. În limbajul politic național românesc, noțiunea de *populist* nu are centralitate care aceasta acăpătat-o în dezbaterile

occidentale, fiind deci la prima vedere inadapată pentru înțelegerea mutațiilor în curs de desfășurare. Incluziunea PSD-ului în canonul populist, operată de unii observatori¹⁷, trebuie nuanțată, mai ales în contextul în care termenul *populist* are valențe polemice, care pot fi instrumentalizate de un discurs partizan.

Persistențe și discontinuitate în comportamentele electorale: analiza indicilor statisticii votului după 1990

Turul I: testarea potențialului electoral

Rezultatul primului tur al alegerilor prezidențiale a confirmat de fiecare dată numele candidaților susținuți de principalele două forțe politice, fără să existe o competiție reală între mai mult de doi candidați. Diferența cea mai mică între voturile obținute de candidații plasați pe pozițiile 2 și 3 a fost de circa 700.000 de voturi (7,24%), înregistrată la scrutinul din 2019, moment care a marcat prima participare a Uniunii Salvați România la alegerile prezidențiale (partid care l-a susținut pe Dan Barna, care a obținut peste 1,3 milioane de voturi). În schimb, la alegerile prezidențiale din 1992, 2004 și 2014, diferența dintre candidații plasați pe pozițiile 2 și 3 s-a situat între 2,2 și 2,5 milioane de voturi (vezi tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1. Alegerile prezidențiale în România postcomunistă

Alegeri prezidențiale	1990	1992	1996	2000	2004	2009	2014	2019
	Turul I							
Nr. candidați	3	6	16	12	12	12	14	14
Nr. candidați independenți	0	1	3	3	1	3	4	2
Nr. alianțe politice	0	1	2	1	2	0	3	1
Alegători înscrși în liste	17.200.722	16.380.663	17.218.654	17.699.727	18.449.676	18.293.277	18.284.066	18.286.865
Alegători prezenți la urne	14.826.616	12.496.430	13.088.388	11.559.458	10.794.653	9.946.748	9.723.232	9.359.673
Prezența	86,19%	76,29%	76,01%	65,31%	58,51%	54,37%	53,18%	51,18%
Voturi valabil exprimate	14.378.693	11.889.697	12.652.900	11.212.974	10.452.205	9.718.840	9.485.340	9.216.515
Voturi nule	0	589.776	426.545	336.507	339.010	227.446	237.761	142.961
Voturi candidat plasat pe prima poziție	12.232.498 (85,07%)	5.628.855 (47,34%)	4.081.093 (32,25%)	4.076.273 (36,35%)	4.278.864 (40,93%)	3.153.640 (32,44%)	3.836.093 (40,44%)	3.485.292 (37,81%)
Voturi candidat plasat pe a doua poziție	1.529.188 (10,64%)	3.714.955 (31,24%)	3.569.941 (28,21%)	3.178.293 (28,34%)	3.545.236 (33,91%)	3.027.838 (31,15%)	2.881.406 (30,37%)	2.051.725 (22,26%)
Voturi candidat plasat pe a treia poziție	617.007 (4,29%)	1.293.568 (10,87%)	2.598.545 (20,53%)	1.321.420 (11,78%)	1.313.714 (12,56%)	1.945.831 (20,02%)	508.572 (5,36%)	1.384.450 (15,02%)
Voturi candidați care nu s-au plasat pe primele două poziții	617.007 (4,29%)	1.956.111 (16,45%)	4.575.321 (36,16%)	3.621.901 (32,30%)	2.289.095 (21,90%)	3.309.916 (34,05%)	2.530.080 (26,67%)	3.536.537 (38,37%)

Alegeri prezidențiale	1990	1992	1996	2000	2004	2009	2014	2019
Turul II								
Alegători înscriși în liste	–	16.597.508	17.230.654	17.711.757	18.316.104	18.303.224	18.280.994	18.287.119
Alegători prezenți la urne	–	12.153.810	13.078.883	10.184.715	10.112.262	10.620.116	11.719.344	10.031.762
Prezența	–	73,23%	75,90%	57,50%	55,21%	58,02%	64,11%	54,85%
Voturi valabil exprimate	–	12.034.636	12.972.485	10.020.870	10.008.314	10.481.568	11.553.152	9.849.057
Voturi nule	–	116.092	102.579	160.264	103.245	138.476	166.111	182.648
Voturi candidat plasat pe prima poziție	–	7.393.429 (61,43%)	7.057.906 (54,4%)	6.696.623 (66,82%)	5.126.794 (51,22%)	5.275.808 (50,33%)	6.288.769 (54,43%)	6.509.135 (66,08%)
Voturi candidat plasat pe a doua poziție	–	4.641.207 (38,56%)	5.914.579 (45,59%)	3.324.247 (33,17%)	4.881.520 (48,77%)	5.205.760 (49,66%)	5.264.383 (45,56%)	3.339.922 (33,91%)

Sursă: Autoritatea Electorală Permanentă, „Rezultate alegeri” (<http://alegeri.roaep.ro>); Biroul Electoral Central, „Alegeri Prezidențiale 2019, Rezultate, Procese Verbale Turul I și Turul II” (<http://prezidentiale2019.bec.ro>).

Interesul pentru turul I a scăzut treptat, excepția fiind reprezentată de alegerile prezidențiale din 20 mai 1990, decise într-un singur tur. Prezența la vot în primul tur a scăzut din 1990 până în 2019 de la 86,19% la 51,18%, în 2019 fiind înregistrată cea mai scăzută prezență la vot. Alegerile prezidențiale au fost organizate simultan cu alegerile legislative până în 2004 inclusiv, iar în 2019 scrutinul s-a desfășurat pe durata a trei zile pentru votul din străinătate, alegătorii din afara granițelor țării având posibilitatea de a vota prin corespondență¹⁸.

Prezența scăzută la vot a variat însă invers proporțional cu numărul de candidați, excepția fiind reprezentată de alegerile din 1996, când au participat 16 candidați. Scrutinul din 1996 a marcat creșterea semnificativă a numărului candidaților, comparativ cu alegerile prezidențiale din 1990 și 1992, când au participat 3, respectiv 6 candidați. Cu excepția alegerilor din 2004 și 2014, numărul mare al candidaților înscriși a diversificat opțiunile alegătorilor, 32-39% dintre voturi fiind distribuite la candidații care nu au intrat în turul II. Simultan, a scăzut treptat numărul voturilor nule de la aproximativ 500.000 la 150.000 din 1992 până în 2019.

La alegerile din 1996, 2009 și 2019, rezultatul obținut de candidatul plasat pe prima poziție (implicit și de candidatul plasat pe a doua poziție) a fost mai mic decât totalul voturilor obținute de candidații care nu s-au plasat pe primele două locuri. Raportându-ne la prezența înregistrată la

urne, observăm o scădere a legitimității candidatului care a câștigat primul tur de scrutin în 2009, respectiv în 2019. Cele două scrutine reprezintă însă două momente-reper înregistrate după 1996 în raport cu diferența dintre primii doi candidați: la alegerile prezidențiale din 2009, diferența dintre Traian Băsescu (PDL) și Mircea Geoană (PSD-PC) a fost sub 150.000 de voturi (1,3%), în timp ce la alegerile prezidențiale din 2019, între Klaus Iohannis (PNL) și Viorica Dăncilă (PSD) diferența în primul tur a fost mai mare de 1,4 milioane de voturi (15,5%). Candidatura pentru un nou mandat de președinte a însemnat pentru Traian Băsescu și Klaus Iohannis o scădere cu circa 400.000 de voturi față de rezultatul obținut la scrutinul anterior, suficient însă pentru a se plasa pe prima poziție în turul I.

La finalul primului mandat, legitimitatea președintelui a scăzut din punct de vedere electoral, însă a fost suficientă pentru câștigarea primului tur și ulterior a unui nou mandat. Singura excepție este reprezentată de candidaturile lui Ion Iliescu din 1990, 1992, 1996 și 2000, care l-au plasat de fiecare dată pe prima poziție în turul I (vezi tabelul nr. 1), fiind devansat o singură dată în 1996 în turul II de Emil Constantinescu (CDR).

Începând cu alegerile prezidențiale din 2004, turul I a fost câștigat de către un alt candidat, care nu a mai participat peste 5 ani la următorul scrutin. Ne referim la Adrian Năstase și Victor Ponta, candidați care au pierdut ulterior inclusiv sprijinul